

comentarii critice

PE VLAD GEORGESCU, cei mai mulți dintre români îl știu din ipostaza sa de director al secției în limba română a postului de radio Europa Liberă. Avem încă în minte tonul său echilibrat, rațional, argumentele impecabile care dădeau nota distinctivă a editorialelor sale într-o vreme în care postul cu sediul la München devenise cea mai credibilă și populară sursă de informare privind situația din țară. Surprinzătoarea sa moarte (în anul 1988), la doar 51 de ani, în urma unei tumori pe creier cu evoluție galopantă, a stârnit la vremea respectivă multă emoție, dar și ipoteza foarte credibilă a unui asasinat prin iradiere. Vlad Georgescu însuși ajunsese în ultimele luni de viață la o astfel de concluzie, mai ales din perspectiva bizarei similitudini de destin (tragic) cu predecesorii săi în funcție.

Sfârșitul neașteptat, cu doar un an înainte de prăbușirea regimului comunist, a marcat decisiv destinul de istoric al lui Vlad Georgescu. După emigrarea sa în Statele Unite (în anul 1979) cărțile publicate în țară i-au fost puse la index. Despre apariția în România a celor scrise în exil, firește, nici nu a putut fi vorba. Atunci când au început să fie tipărite în țară (după căderea regimului Ceaușescu), nu au stârnit un entuziasm foarte mare. În mod fatal, erau datate, au fost percepute de publicul larg ca purtând semnele unui timp (al războiului rece) revolut. Într-o vreme a spectacolului generalizat și a marilor seisme sociale și politice, în care proaspăt dobândita libertate a presei îmbrăca deseori forme anarhice și grotești, chiar și publicarea de către Humanitas (1992) a cărții sale fundamentale, *Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre*, nu a stârnit cine știe ce ecouri dincolo de cerul profesioniștilor. Cărțile care au schimbat fundamental percepția românilor asupra propriei lor istorii au fost cele scrise după 22 decembrie 1989 de Florin Constantiniu, Neagu Djuvara și Lucian Boia.

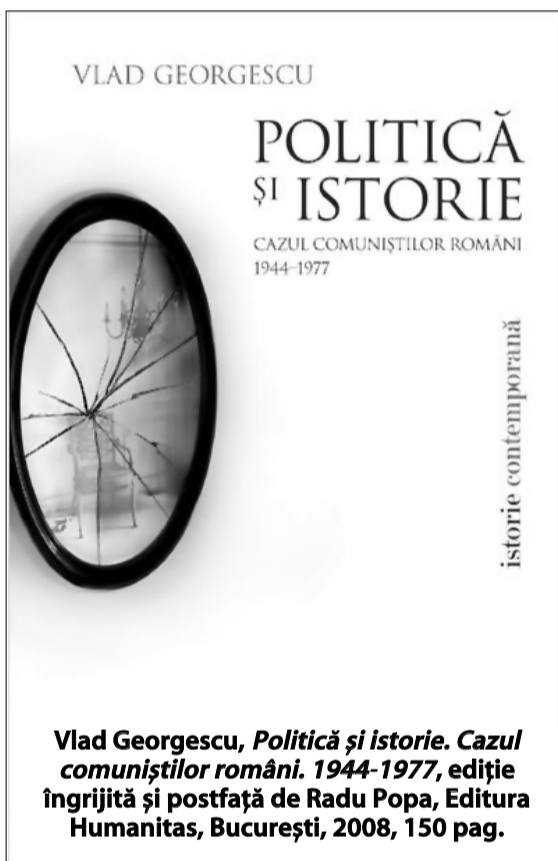
Politică și istorie. Cazul comunistilor români. 1944-1977, de Vlad Georgescu este o carte incontestabilă pentru cei dispuși să înțeleagă foarte elaboratul proces de mistificare a istoriei din perspectivă ideologică, operat de comunisti. *Mutatis mutandi*, cartea lui Vlad Georgescu este o variantă, aplicată în domeniul studiului istoriei, a volumelor lui Eugen Negrici despre literatura română în comunism. Spre deosebire însă de Eugen Negrici care analizează textele în primul rând din perspectiva (non)valorii lor literare, Vlad Georgescu observă mutațiile care au loc în câmpul disciplinei istoriei în foarte strânsă corelație cu tectonica ideologică, așa cum se revelă ea din intervențiile publice ale demnitarilor din diversele vârste ale comunismului românesc. În perioada 1944-1977, istoriografia românească s-a (re)modelat continuu în funcție de evenimentele de pe scena politică. Interesele prezentului au dat, de fiecare dată, interpretări diferite faptelor din trecut. Asta când trecutul nu era de-a dreptul reinventat ca sursă de legitimare a unor regimuri politice mai mult decât discutabile.

Primul deceniu de istoriografie oficială marxistă este pus sub semnul directivei celui de-al doilea congres al PMR, potrivit căreia „știința istorică face parte integrantă din frontul ideologic de luptă al partidului”. În ce-i privește pe autorii aserțiunii, nici măcar retorici nu se simte vreoa preocupare pentru adevăr, obiectivitate, în ultimă instanță pentru ceea ce ar trebui să reprezinte deontologia profesională a unui istoric. Studiile publicate în această perioadă de avânt revoluționar, atunci când nu sunt răfuieli directe cu istoricii perioadei interbelice, se transformă în variante așa-zis științifice ale proletcultismului literar. Rusia este aliatul nostru tradițional, sovieticii sunt eliberatorii (armatei române nu îi este recunoscut nici un rol major în înfăptuirea actului de la 23 august 1944), iar marea obiective ale socialismului se cer continuu popularizate. Procesul de rescriere a istoriei în lumina noii realități politice nu putea să ocolească viziunea asupra etnogenezei, un fel de seismograf al istoriografiei din perioada comunistă. De acord cu teoria continuității daco-romane, unul dintre istoricii oficiali ai vremii, Mihai Roller supralicitează efectul civilizator al unor popoare migratoare, superioare ca organizare și civilizație: slavii și scitii. Pe această linie de interpretare, relațiile de prietenie cu rușii își

Mutatis mutandi, cartea lui Vlad Georgescu este o variantă, aplicată în domeniul studiului istoriei, a volumelor lui Eugen Negrici despre literatura română în comunism.

Istoria lui Big Brother

găsesc originea încă din epoca neolitică. Se înființează chiar Muzeul Româno-Rus în care sunt expuse tot felul de dovezi ale acestei legături milenare, de la ceramica de Cucuteni, până la fotografii din cel de-al doilea război mondial (cele mai multe, trucate). Această grilă de interpretare se va propaga repede dinspre istoriografie spre formele de artă și va atinge chiar domeniul științelor exacte.

După retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul României, viziunea asupra istoriei suferă modificări majore. Ele sunt anunțate de nuanțarea interpretărilor privind actul de la 23 august 1944. Vlad Georgescu observă că „îndată după căderea lui Antonescu și întoarcerea armelor, Dej îl omagia pe Stalin, «eliberatorul țării noastre», «eliberatorul popoarelor», a cărui armată, «zdrobind armatele fasciste aflate în România...», a ușurat sarcina forțelor democratice și a poporului român»” (p. 35). După retragerea trupelor sovietice, poziția liderului comunistilor români este sensibil diferită. În discursul din 1959 accentul în explicarea actului de întoarcere a armelor se mută de pe factorii externi

pe cei interni. Potrivit lui Vlad Georgescu, „rolul armatei sovietice este în continuare omagiat, dar acțiunea ei se transformă din instrument al eliberării, în fundalul ei prielnic” (p. 37). Artizanii actului de la 23 august devin exclusiv comunistii români care au hotărât arestarea lui Antonescu și au gândit și pus în practică momentul schimbării alianțelor.

Perioada de destindere de la mijlocul anilor '60 se caracterizează printr-un dezinteres al oficialităților pentru istorie. Documentele oficiale nu mai fac referire la domeniu, prioritățile noului conducător, Nicolae Ceaușescu, sunt altele. Epoca este și în domeniul istoriei una de maximă destindere. Tot mai mulți cercetători români pot acum să participe la reuniuni internaționale de prestigiu, inclusiv la cele organizate în țări occidentale, sunt publicate studii onorabile, toate drumurile par să se deschidă. Apetitul conducătorului pentru istorie se deschide însă brusc la începutul anilor '70. Etnogeneza câștigă în adâncime, întemeietorii neamului nostru nemaifiind dacii, ci tracii. Istoria este făcută exclusiv de domnitori viteji și drepti, niciun amestec din afară nu tulbură glorioasa evoluție spre visul de aur al omenirii, pe cale să se înfaptuiască sub conducerea înțeleaptă a conducătorului iubit. Este vremea protocronismului și a continuității glorioase în care Nicolae Ceaușescu nu mai este (doar) o figură importantă a mișcării muncitorești, ci un erou între eroii neamului, succesorul glorios al lui Burebista, Decebal, Traian, Mircea cel Bătrân (rebotezat „cel Mare”), Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul.

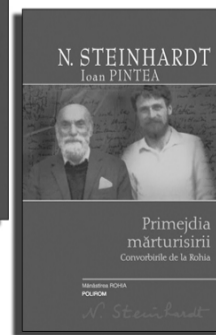
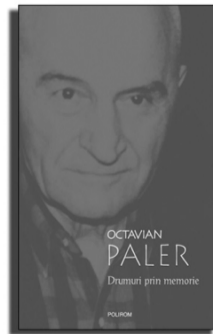
Demonstrația lui Vlad Georgescu este pe cât de limpede și clară, pe atât de cuceritoare. Spre deosebire de mulți dintre confrății de breaslă, autorul are umor, textele sale conțin o ironie fină, cu reflexe sarcastice, menită să pună și mai bine în lumină grotescul și umorul involuntar ale „teoriilor” elaborate de regimul comunist. Jurnalistul sarcastic de la microfonul „Europei libere” privește în permanență peste umărul istoricului, iar comentariile sale acide își fac loc în pagină. Comentând o perlă a lui Nicolae Ceaușescu, rostită cu prilejul deschiderii anului școlar 1976 („Am declarat că sunt gata în orice moment ca, pentru o descoperire genială, să acord titlul de Erou al Muncii Socialiste”), Vlad Georgescu își încearcă tăișul ironiei: „Nu știm ce se înțelege prin descoperire genială și nici dacă pentru alte descoperiri, importante, dar mai puțin geniale, partidul avea la îndemână o listă echivalentă de decorații; întreaga presă ne asigură însă că, electricizată la ideea unei atât de stimulante răsplate, asistența a izbucnit în urale”. (p. 68).

Bine documentate și cu har scrise, studiile lui Vlad Georgescu din volumul *Politică și istorie. Cazul comunistilor români. 1944-1977* ne readuc într-o lume în care am trăit, despre care credeam că știm totul, dar care ni se arată acum într-o altă lumină. Cartea este o cale de acces direct spre inima sistemului de mistificare a realității, pus la punct de cinicii ideologi și conducători comunisti. ■

PUBLICITATE

www.polirom.ro

- Octavian Paler
Drumuri prin memorie
- N. Steinhardt, Ioan Pinte
Primejdia mărturisirii.
Convorbirile de la Rohia
- José Saramago
Fărime de memorii
- Sam Savage
Firmin.
Aventurile unei vieți subterane

Suplimentul
CULTURĂ

Un săptămânal realizat
în colaborare cu Ziarul de Iași